

лось. Хоча, як я вище згадав, дівчата подекуди ще від заговин починають співати веснянок вечерами та забавляться, але здебільшого се перейшло на великодній тиждень (Благовіщення, як початок закличок весни, теж могло явитись як компроміс — як пролог Великодня: без того, очевидно, починали їх раніше). А що Великдень — свято рухоме, яке може припасти і на Благовіщення і на св. Юрія — стрінутись з сими двома великими весняними святами, які означають дві різні стадії наростання весняної сили, — тож коло Великодня зібралось дуже багато різних елементів з різних моментів весняної обрядовості. Наслідком же того, що се свято з дуже сильно вираженою церковною обрядовістю, передхристиянський ритуал підпав великим змінам і великому знищенню: різні обряди, які зв'язувалися з Великоднем, під натиском християнського обряду потлумили одні одних — і перед нами велика маса переважно лише дрібних фрагментів, котрі тільки порівняним методом можна буде привести до ясної системи і відтворити образ старої обрядовості — «свята весняного сонця», яким воно, мабуть, було первісно.

Повірка, спільна слов'янам і німцям, що на Великдень «сонце гуляє» чи «грає», «скаче»¹, яке тепер приймається за один з атрибутів християнського воскресення — тому що «в сей день все веселиться на небі й на землі», — в дійсності, мабуть, було основною, первісною ідеєю сього свята, з котрого виходили вже дальші представлення². Не входячи глибше в аналіз їх, поки що зазначимо тільки головні серії мотивів, спиняючись на тих головних, які розвинулись літературно, в захованім для нас матеріалі.

Перше весняне очищення землі огнем, відігнання морозу, зими, смерті і всякої нечисті.— Я почасті вже мав нагоду про се говорити³ і тут не буду вдруге повторяти, тим більше, що в поетичнім нашім запасі воно не представле-

¹ Для прикладу наведу записку Дикарева з Вороніжчини: «Великдень такий празник — сонце й те гуляє, сказано: все радується і на небеси і на землі, як ідеш з обідні й дивишся — воно гуля: парости по йому, наче хто мотає туди й сюди». *Мат. етн.*, VI, с. 176.

Може бути, що щось з старого свята сонця затрималось і в толкуванні «Великодня» — що того дня сонце не заходить чи не зайшло на Христове воскресення. Пор. виписку з Закарпатського учит. Євангелія в *Етногр.* 36., V, с. 203.

² За ілюстрацію глибокого поважання до сонця послужить гуцульський привіт сонцю при сході: «всякий, побачивши сходяче сонце, здоймає побожно накриття голови, а звернувшись лицем до сходу, віддає йому глибокий поклін і, хрестячись, шепче слова молитви: Слава тобі, Господи, за личенько твое господнє, щось ся показало, праведне; слава тобі, просвіщенне!» (*Матеріали етнол.*, XI, с. 7).

³ Див. вище.

не особливо. Згадаю тільки, що характеристичний для таких важніших свят момент: добування нового живого огню, в зв'язку з обрядами очищення,— стрічається й тут.

З літературних мотивів зазначу, що незвичайно цікава і досі не розтолкована містерія похоронів Коструба на великоднім тижні¹ і взагалі тема шлюбу з старим і немилим, яка так широко розроблюється в веснянім репертуарі, може бути в деяким ідеологічним зв'язку з сим моментом: похорону зими.

Друга — стріча весни і привітання її. Мотив весняних дарів, представлених в величезній масі варіантів, північно-українських і білоруських,— привіт і zarazом замовляння, по тому ж принципу величальних описів: описане має збу- тись, має прийти:

— Ой весна-красна, що нам при- несла?	Малим дітонькам побіганечко, Старим бабонькам поседінечко,
— Ой винесла тепло і добре лі- течко!	Красним дівонькам на співанеч- ко,

¹ Наводжу один з більших виразистих варіантів:

1 дівчина: — Христос воскрес!

2 дівчина: — Воістину воскрес!

— Чи не виділи сьте де мого Коструба?

— Пішов в старости!

Хор:

Бідна моя головонько, Нещаслива годинонько! Що я собі наробила, Щом Коструба не злюбила.	Приїдь, приїдь, Кострубоньку, Станем рано до слубоньку, Рано-рано, пораненьку На білому каміненьку!
---	--

В дальших строфах замість «пішов в старости» (до іншої дівчини себто) міняються тільки відповіді другої дівчини: «Поїхав по квітку», «Поїхав по напій», «Слабий», «Вже вмер», Хор же повторюється той сам.

Остання строфа:

— Чи не виділи де мого Коструба?

— Вже повезли на цвинтар.

Хор:

Слава Тобі, Христе Цару, Що мій Коструб на цвинтару. Лежи, лежи як колода, Я молода як ягода, Ой мене для тебе шкода!	Лежи, лежи, щобишь не встав, Бо до мене інший пристав. Ноженьками затоптала, Рученьками заплескала.
---	--

Сей похорон зв'язують з смертю Купала-Адонія, бачать в нім за- ворожування зерна і т. д. Але він може стояти в зв'язку і з похоро- ном зими — маючи на увазі, що смерть в сій грі викликає не жаль, а радість. Правда, що єсть варіант і радісний («Ожив, ожив наш Кострубонько, ожив, ожив наш голубонько»), так що можна і се взяти за вихідний мотив. Але я позволяю собі звернути увагу ще на аналогію з великор. «Костромою», котрого теж аналогічно ховають весною або літом, а він означає також те сміття, що палиться на но- вий рік — Терещенко, VII, с. 116.

А господарям на робітячко¹.
— Весна красна, що нам винесла?
— Коробочку жита витрясла.
Старим бабам поседіннечко,
А молодим погуляннечко,
А дівочкам по віночкові,
А хлопчикам по кийочкові².

Принесла вам літечко,
І зелене зілечко:
Хрещатий барвінок,
Запашний васильок³.
— Весна красна, що ти нам при-
несла?
— Коробочку з веретільцями,
А скриньочку із червінцями.

Старим дідам по кичку,
Старим бабам по серпочку,
Малим дітям по яблочку,
А дівчатам по віночку,
А хлопчатам по батожочку
(Волинь).

Малим діткам — ручечки бити,
А дівонькам та й погуляти,
А господарям поле орати,
А господиням кросенця ткати,
А старим дідам раду радити,
Раду радити — пиво варити,
А к якому дню — свят Велико-
дню.
(Підляше — варіант поправляю).

Мотив сей дуже часто виступає при забавах як вступ до сатиричних паралель дівочього і хлоп'ячого стану, дівочької і парубочької краси, в такій приблизно формі:

Рання весна воскресла —
Що же сь нам принесла?
Принесла я росу — дівочью красоту,
Дівочья краса, як навесні роса,
В меду ся купала, в вині випливала,
Рання весна воскресла —
Що же сь нам принесла?
Парубочью красоту, як у зимі росу, і т. д.⁴

Кращий варіант волинський:

Весна наша красна, що ти нам винесла?
На житечко росу, на парубків красу,
Парубочья краса, як зимня роса:
В смолі потопає, в дьохтю виринає.
Весна наша красна, що ти нам винесла?
На пшеницю росу, на дівочок красу, і т. д.

Далі: привітання весни й її доньки-панянки, чи «мізинного (малого) чада-дитини», дуже інтересний образ, який своїми асоціаціями дуже цікавив наших дослідників. Маємо його то в формі весняного заспіву:

Ой весна, весна та весняночка,
А де ж твоя донька та паняночка?,

Та коли зміст гри не ясний, то в кожному разі по формі се одна з найбільш інтересних дій, з початками драматичного представлення: перитмований діалог і пісенний хор.

¹ З різних північноукр. варіантів. — Чуб., III, с. 109.

² Кобрин. пов. — Сб. ак., 89, № 10.

³ Слобідщина, Сб. хар., XVII, 18.

⁴ З галицьких варіантів Гол., II, 177 і д. (відновлюю старе слово «дівочький» замість новішого «паняньський»).

то в формі двохорової гри, в різних варіантах, які далеко повідходили, очевидно, від початкової теми, розвиваючи символіку «воріт», котрі відкриваються то весні й її чадові, то парубкам-женихам, а далі історичним фігурам, які чим-небудь зачепили народну уяву.

Фольклористи-історики особливо заінтересувались сими історичними наверстуваннями: виступає тут «Володар» замість «воротаря», і князь Роман, котрому кінець кінцем, чи його слугам, відкриваються ті символічні ворота.

Фольклористи-міфологи пробували відтворити ту космічну стать, котрій відкриваються весняні ворота. Потебня в душі старих міфологічних теорій уявляв собі зорю, що, відчиняючи небесні ворота, випускає з них росу, яка паде на землю, ототожнена з медом. Костомаров, який ще перед Потебнею підчеркував символічний характер образу, добачав в нім новий хліборобський рік, що приходив з весною. Фамінцин вказував на паралель античної Деметри і її доньки Персефони, котра з весною вертається на землю. Інші в основі сього образу шукали ідеї, аналогічної з міфом про Адонія, і т. д. ¹.

Я не може пускатися в детальний розбір сеї символіки. Наведу лише кілька варіантів, які з різних боків підводять нас до сього затемненого поетичного образу:

- Воротаре, воротарчику, вітвори ворітонька!
- Хто воріт кличе? — Князеві служеньки.
- А що за дар везуть? — Яренької пчілки!
- Ой ще ж бо нам мало! — Що ж ми вам додамо?
- Що ж ви нам додасте? — Дочку мізиночку,
- Молодую дівоньку в рутянім віночку!

- Воротарю, воротареньку, вітвори воротенька
(вар.: З щирого золотонька)!
- Що ж там за пан іде, що ж то нам за дар везе?
- Золото-зерняточко, крайнее дитяточко!
(вар.: ярое пчолятонько, на вибір: крайнее дівчатонько)!
- Ми зерняток не беремо, за дитячко дякуємо.

- Володар, володар, чи дома господар?
- Та нема його вдома, поїхав по дрова.
- Церква замикана? — Церква одмикана?
- А хто у тій церковці? — Золотее дитячко.

¹ Антонович и Драгомановъ, Историч. пѣсни, I, с. 38 дд.; Костомаровъ, Историческая поэзія и новыя ея матеріалы, Вѣст. Европы, 1874, XII; Потебня, Объясненія малор. пѣсень, с. 55 дд.; Сумцовъ, Культурныя переживанія, ч. 61. Фаминцынъ, Богиня Весны въ пѣсняхъ и обрядахъ славянъ. — В. Евр., 1895, VII—VIII. Коробка, Весенняя игра-пѣсня «Воротаръ» и пѣсни с кн. Романъ. — Извѣстія отд. рус. яз., 1899, II; Аничковъ, Весенняя обряд. пѣсня, I.

² Хор ходить наоколо церкви.

- А що ж воно робить? — Золотого ножика держить.
— А що ж воно крає? — Срібнеє яблучко.

Або:

- Мізине дитя — у сріблі, у злоті.
— На чим воно сидить? — На золотім кріслі.
— А чим воно грає? — Золотим яблучком.

Або:

- Мізине дитятко, на місяцю та посажене,
На місяцю посажене, зірками обгорожене.

Або:

- А в що воно грає? — Червоним яблучком.
— А чим покравеє? — Золотий ножик має.
— Що воно їдає? — Все пшеничний хлібець.
— Що воно пиває? — Все солодкий медок...¹

Як сказано, до сього мотиву пристали історичні терміни й імення — крім Володаря, переробленого з «воротаря», з'явивсь якийсь гетьман, Михайло, князь Роман. Антонович, не заперечуючи початкової міфологічної основи сеї пісні, бачив в її нинішній формі пам'ять про медову дань кн. Романові від північних, литовських племен. Та з наведеного ясно, як механічно сюди прилучено ім'я пізнішого князя.

Так само, очевидно, пізніше, через помішання з іншими двохоровими грами, де з одного хору до другого переходило по учаснику (дівчині) — як у грі в «Мости», в «Короля» (до них ми вернемось), образ дитини, котрій розкриваються ворота, замінився «дівчиною в рутянім віночку», і творчість пішла в тім напрямі. Два хори стали хорами дівчат і парубків, тим часом як з початку се можна собі уявити скорше, як хор весни і хор землі, — взагалі щось в тім роді.

В кожному разі по формі ся пісня інтересна як один з найкраще витриманих і багатших весняних діалогів. Я вже підніс, що весняні пісні в значнім числі виявляють сю діалогічну, драматичну конструкцію — се їх спеціальність. Драматичний сей зародок, одначе, не розвинувсь у нас так, як у греків аналогічний зав'язок діонісієвих грищ Але в кількох пісках він виступає дуже гарно і змістовно. Власне до таких належить «Воротар».

Як симптоми весни, що уже прийшла і розбудила природу, годиться зазначити образи «зеленого шуму» і розливу води. Перша тема, на жаль, звісна тільки в незначних останках, і не знати, чи вдасться знайти по ній щось більше. Ми можемо тільки інтуїтивно в сих виразах відчувати ба-

¹ Чуб., 138 і дд., Антонович і Драгоманов, с. 38 і дд., Гнатюк, с. 36 і дд.

гатство цього мотиву розбудженого космічного руху, шуму зеленої весни:

Ой нумо, нумо,
В зеленого шума —
А в нашого Шума
Зелена шуба.
А Шум ходить по діброві...¹ —

і потім ідуть уже жартовливі, пародійні рими. Очевидно, колись на сміх подочіплювані до заспіву цього хороводу, вони потім витиснули з уживання первісний текст, коли хоровод зійшов на просту забаву².

Натомість весняний розлив води, зв'язавшись з темами весняного парування і любові молодіжи, широко розлився різними символічними образами в еротичній поезії. Різні напрями, в яких розвивалась і комбінувала сю тему поетична гадка, гарно характеризує отся веснянка:

Розлилися води | на чотири броди
Рефрен: Гей дівки, весна красна,
У першому броді | соловей щебече, зілля зелененьке!
У другому броді | зозуленька кує,
А в третьому броді | сопілочка грає,
вар.: У третьому броді коничок заржав,
В четвертому броді | дівчинонька плаче,
Соловейко щебече, | садки розвиває,
Зозуленька кує, | бо літечко чує,
Сопілочка грає, | в улицю скликає,
вар.: Коничок заржав, | він доріжечку почув,
Дівчинонька плаче, | за нелюба йдучи³.

Як бачимо, наоколо образу весняної повені дуже вдатно і мальовничо зібрані головні теми весняних пісень — космічні і еротичні. Розбудження весняної природи і накликання літа птахами (які не тільки віщують, а викликають, замовляють сі космічні зміни) — з одної сторони. Гри молодіжи, парування і розставання, парування вдатне і невдатне — перспектива одруження з нелюбом, старим і т. д. — еротичні теми, що стануть потім перед нами в іншій зв'язку.

Поминаю, далі, багату символіку різної сільськогосподарської поезії, зв'язану з ідеєю розбудженої творчої, продукційної енергії, — наскільки вона не переходить в словесні образи. Такі, скажимо, акти, як уживання новорозвиненої галузі (верба вербної християнської суботи — далеко

¹ Максимовичь, Дни и мѣсяцы; Чубин., III, с. 50.

² А Шум ходить по діброві, А Шумиха риби ловить. Що вловила, то пропила, Дочці шуби не справила. Почкай, дочко, до суботи, Буде шуба і чоботи. Субота минає, а чобіт немає.

³ Комбіную дуже близькі змістом варіанти — один уманський, у Чуб., III, с. 142, другий галицький Ж. Павлі, I, с. 44.

старша, розуміється, від християнства). Перші покладки — великодні крашанки — так само нічим логічно не зв'язані з християнським святом. Обряди зв'язані з першою оранкою та іншою роботою коло землі. Великодні обливання і кидання до води, згадані в наших старих пам'ятках XVI—XVII вв., в зв'язку з культом води («Нѣкаторіи криницамъ, озерамъ за обфитость урожаю приносили, а часомъ на офѣру и людей топили — що и теперъ по нѣкоторыхъ сторонахъ безрозумні чинять подъ часъ знаменитого праздника воскресенія Христова: зобравшыся молодіи обо-его полу и взявши чоловѣка вѣкидають у воду, и трафляеть за спорядженнемъ тыхъ боговъ, то есть бѣсовъ, ижъ вки-неный въ воду albo о дерево albo о камень розбивається albo утопаєт») ¹. Тепер подекуди вважається потрібним облити якраз попа, і то в ризах. Обливають пастуха на св. Юрія і т. д. Метою обливання передусім дощ, як у багатьох примітивних народів, але, очевидно, не тільки він: сюди входять поняття очищення, розродження, щастя взагалі (пор. нижче зв'язок обливання з обміном крашанками, причім можна обливати тільки дівчат, але не чужу жінку).

Спішу перейти до весняних трапез живим і помершим, що становлять паралель вище описаним новорічним, — тільки далеко сильніше знищені християнською обрядовістю, як з зазначив уже.

Церковне свячення паски (і з нею іншої всячини) стало тут в центрі різних сакральних актів і потлумило стару обрядовість ². Не буду спинятись над фрагментами обрядів при виготовленні свяченого і освячення ним потім роду і дому ³. Ідеологія тут більш-менш та сама, що в різдвяній

¹ Чтенія київські, II, с. 43.

² Досі скільки знаю, ніхто не займався тим, щоб вистудіювати паралельно різдвяно-новорічну і великодню обрядовість та, порівнявши її з візантійським церковним обрядом, з одного боку, а з полуднево-слов'янським, румунським і новогрецьким матеріалом — з другого, таким чином вяснити нашу традицію, коли не раніших часів, то принаймні після розселення. Я думаю, що се було б дуже вдячне завдання. Веселовський дав тому гарний приклад, ще сорок літ тому, в своїй студії про коляду, головню з літературної сторони. Належало б перевести подібну роботу з ширшою програмою, маючи на увазі спільну основу культурних стичностей фракійсько-грецько-романсько-слов'янських та їх відбиття в нашій традиції (чорноморсько-дунайської і пізнішої доби), а через неї — в східнослов'янській взагалі. Білоруський та великоруський фольклор не раз заховав в більш консервативній, архаїчній формі нашу стару традицію, котра у нас еволюціонувала буйніше, через швидший темп народного життя.

³ От кілька форм благословення і закляття з гуцульської обрядовості:

Прийшовши з «святістю», обходять тричі домівство, не вступаючи до хати, потім входять до стайні. Хтось з домашніх стає коло кожної

обрядовості (повторюються навіть деякі ті самі обряди, так би сказати, поновлюються тепер на новий сезон); але здебільшого все се менш виразне, свіже і безпосередне, ніж там.

худобини, і коли той, що несе святість, доторкається бесагами (міхами) з святістю до кожної штуки, примовляючи: «Христос воскрес», відповідає другий за худобину: «Воістину воскрес». Святонос по сім промовляє: «Аби ся так нічого не брало вівці (корови чи чоґо), як нічого не возьме ся свяченої паски». Так само обходять пасіку, сад, з подібною примовою. По сім входять з святістю до хати, діти стають на коліна, а господар розв'язує бесаги над їх головами, приказуючи: «Аби вам розум так скоро ся розв'язував, як сі бесаги скоро розв'язують ся». У кого є дівка на відданні, кладеться їй паска на голову з словами: «Абись у людей така велична, як паска пшенична». Малу дитину кладуть до опорожнених бесагів з словами: «Абись так скоро росло, як паска росте». — Матер. до етн., XV, с. 39.

В іншій околиці господар, вернувши з свяченим, кладе паску коровам на хребет, примовляючи: «Який дар красний, такі аби Бог давав телиці красні». Або дають худобі «попахати (попюхати) дорінник» (коновочку з свяченим) і, домішавши паски до солі, сиплять до ясел, приказуючи:

«Абись була така весела, як цеся божа днина;
абись не переходила кожного року, як не переходить цеся днина
кожного року;

абись була така весела, як цеся божа дора;

абись була така цвітна, як цець день цвітний;

аби тобі було так скрізь отворено, як нині церков на ввесь нарід
була отворена».

Постукавши дорінником у головицю улія, приказують:

Чи ти, мамко, спиш, чи чуєш?

Чи зробила матінник?

Чи ти вже ночуєш у матіннику?

Уставай, бо Сус Христос воскрес!

Кілько я разів ковтну (стукну), тільки роїв аби ти, матко, пустила!

Як я тебе не забув, свяченої дори тобі даю, посвяти і ти свою
родію, і сама себе.

Бо тебе би вже час випускати,

Аби ти йшла по світі старати,

По всьому світу

І по всьому цвіту!

Абись була цвітна як цвіт,

Тяжка з вощиною як я здоров,

Абись несла меду на собі так, як я несу дору,

Абись віск робила на віддяку.

Сусові Христові на посвіт,

Людам на розлучення душі з тілом,

А мід собі на уживання,

Людам на спомагання!

Як я своєю газдинею робю та працюю,

Аби ти так межі Богородицями 12 роїв пускала,

А від мене пороженого абись не втікала!

Абись сі так тримала пасіки, як сі тримає цеся дора мене!

(Мат. етн., VII, с. 236).

Звертаю увагу на цікаву форму сього закляття, де прозаїчні часті переплітаються ритмічними і римованими.

Найбільш характеристичне розділювання свяченого і взагалі приготовленої на свята їжі. Воно переходить через усю обрядовість: надляють бідних (при свяченні), сусідів, родичів, обмінюються крашанками з знайомими, пускають їх (в виді шкаралуші) водою на другий світ «до рахманів», передають помершим, кладучи на гробки, закопуючи до могил, щоб другого дня виїняти і дати бідним, і т. п.

Найбільш яскравий момент святкового обходу — се «волочення», ходження з хати до хати з свяченим, з привітаннями і поздоровленнями, що відбувається особливо в великодній понеділок — через те званий «волочільним» або «волочебним». Як можемо судити з суворих інвентарів Вишньського, сей звичай своїми подробицями поганської радості і поезії викликав часті нагінки церкви, і вона майже знищила або звела на ніщо останки сього обряду, — хоч се, властиво, було, може, найбільш людське, гуманне, соціальне свято цілого річного кола — се обопільне обдарювання «добрю» (сей грецький термін досі живе місцями), зв'язане з виявами зичливості і всяких добрих почувань до «всього миру». Щоб саме накликало таке завзяття церкви — чи залицяння молодіжи, що при тім мали місце, чи елементи скоморошої забави, що прив'язалися до сього волочення, не знати.

Назви «волочіння», «волочінника» для волочільного понеділка у нас, в Західній Україні принаймні, все-таки зістались, і саме «волочіння» в найбільш елементарній формі — відвідування ближчих і обдарювання «волочільним» — калачем, крашанками тощо — держиться досить широко¹.

Іншим разом ся назва прикладається спеціально до обміну парубків з дівчатами крашанками (з чим зв'язується часом і церемонія обливання).

От характерніші описи сих звичаїв з Гуцульщини:

«Дівки того дня дають легіням [парубкам] галунки [крашанки] і писанки. Не дає сама, а ховає за пазуху, а легінь відбирає від неї,

¹ В календарі Чубинського (III, с. 24), на основі відомостей з Старокопчанського і Проскурівського пов[ітів]: «В великодній понеділок селяне ходять один до одного, христосуються і міняються писанками. Через се день сей зветься «волочінником». Ходять вітати найбільше діти до рідні, повитух, знайомих, до священика і поміщика свого села, несучи в дарунку «волочільне», що складається звичайно з пшеничного калача і кількох крашанок». Пор. записки Доманицького з Ровен. повіту (Мат., XV, с. 66). Аналогічні звичаї, але без сеї назви, з східної України — напр., в Записках Дикарева з Вороніжчини — т. VI, с. 180.

Назва «волочебного» для сього обряду задержалась, крім українців, білорусів і великоросів, також у поляків і литовців, в значенні великоднього дарунка вітальникам — волочебникам.

звівши уперед з нею легку боротьбу. Діставши врешті, веде дівку до води, обилле водою, буває, що й скупає цілу». (Зелениця в Надвірнянщині.)

«Волочільний понеділок — се днина, в яку парубки мають нагоду придивитись обстановкам домашнім та наобзирати дівки на сватання (обзорини). Газдині справляють у велике пущення у себе вечерниці, на які сходяться парубки і дівки танцювати; кожний парубок, що з якоюсь дівкою танцював, має від неї у великодні свята дістати писанку. За тими писанками ходять-волочаться парубки від хати до хати, відки і сей день називається волочільний понеділок. Писанками тими обмінюються парубки між собою, як стрічаються на дорозі, причім один промовляє до другого: «Поможи нам, Господи, абих сі виділи так на тім світі, як сі тут видимо». У хаті звичайно угощують їх, а коли їх та дівчат назбирається більше, гуляють при скрипці»¹.

Третім волочільним звичаєм було вітання молодіжжю господарів, цілком аналогічне з колядуванням, практиковане ще в першій половині минулого століття на Україні², а тепер звісне тільки в деяких галицьких околицях, особливо в м. Яворові, де вони носять деінде не звісну досі назву «риндзівок», та на українсько-білоруським пограниччі, в Городненській губ., де вони звуться «рогульками» або «рогульчатими»³. Яворівські «риндзівки» видані нещодавно В. Гнатюком, з таким поясненням збирача 1870-х рр., що сі пісні співають хлопці і парубки другого і третього дня великодніх свят дівчатам і молодицям, котрі повіддавалися в останній сезон, в «зимне пущання». Вони приходять уночі в громаді 20—30 хлопців, з одним музикою, звичайно скрипкарем, часами беруть і басіста, стають під вікнами і співають всі в один голос. Як скінчать, дівчина виносить їм за поріг кільканадцять або й більше писанок і звичайно додає ще зо два, зо три дутки (2 крайцарі) на «почастування», по чім усі відходять тихо, і під вікном другої дівчини співають ту саму або іншу риндзівку⁴.

В залежності від сього риндзівки тутешні — се величання дівчатам, цілком аналогічні, чи ідентичні з тими, які співаються колядниками, тільки мають рефрен великодній (Та Христос же воскрес, же воістину, же воістину же воскрес) і великодні закінчення, в тім роді:

¹ Матер. етн., VII, с. 241, XV, с. 41. Цитати дещо покорочую.

² Терещенко писав свого часу: «В деяких місцях Малоросії заховався звичай, що діти, і навіть парубки, ходять по хатах перші два або три дні Великодня і здоровлять віршами» (VI, с. 112). Вірші, мабуть, були шкільного характеру.

³ К. Квітка вказує се в своїм збірнику (передм., с. 6), наводячи одну таку пісню з Пружанського пов. Але крім того, що незвісно, чи вона походить з української чи білоруської частини повіту, по характеру вона має відмінний характер,— присвячена св. Юрію, і тому про неї мова нижче.

⁴ Мат. етн., XII, с. 228.